

GEOGRAFICKÝ ČASOPIS

47

1995

4

Juraj Baráth*, Ján Szóllós**, Peter Černák*

ANALÝZA STABILITY ÚZEMIA VOLEBNEJ PODPORY VYBRANÝCH POLITICKÝCH STRÁN (na základe výsledkov volieb 1990, 1992 a 1994)

Juraj Baráth, Ján Szóllós, Peter Černák: Regional stability of electoral support of chosen political parties (based in the 1990, 1992 and 1993 elections). Geogr. čas., 47, 1995, 4, 5 figs., 2 tabs., 7 refs.

The aim of this contribution is to select and specify regions of support of the main political parties in Slovakia and to evaluate the regional stability of their support on the basis of comparison of results of three parliamentary elections which were held in the years 1990, 1992 and 1994. We have analysed the regional stability of electoral support of five political subjects - HZDS (Movement for the Democratic Slovakia), SDL (Party of the Democratic Left), KDH (Christian Democratic Movement), MK (Hungarian Coalition) and SNS (Slovak National Party). The regions of political-party support we have specified on the basis of comparison the relative and absolute support in electoral districts in different years. We have used the method of Jehlička and Sýkora (1991). In spite of the short period of parliamentary democracy in Slovakia, the regional differences in political party support have already emerged.

Key words: elections, political party, electoral support, regional stability.

ÚVOD

Geografia volieb je po roku 1989 dynamicky sa rozvíjajúcou disciplínou slovenskej geografie. Výskum priestorových aspektov a regionálnych diferencií v rozložení voličského potenciálu jednotlivých politických strán patrí medzi jej základné smery

*ErasData - Pro, spol. s r.o., Výchonská 1, 831 10 Bratislava

**Geografický ústav SAV, Štefánikova 49, 814 73 Bratislava

výskumu. Výsledky takéhoto výskumu majú aj výrazne aplikačný charakter, nakoľko umožňujú jednotlivým stranám zistiť regióny svojej volebnej podpory. Geografické analýzy sú tiež významným podkladom na stanovenie volebnej stratégie strán. Zo slovenských a českých geografov sa venovali geografickej analýze výsledkov volieb v rokoch 1990 a 1992 napríklad Mariot (1991, 1993), Blažek, Kostelecký (1991), Jehlička, Sýkora (1991), Jehlička, Kostelecký, Sýkora (1993), Brunn, Vlčková (1994) a Vlčková (1995).

Cieľom príspevku je vyčleniť územia volebnej podpory hlavných parlamentných politických strán a zhodnotiť priestorovú stabilitu podpory týchto strán vo voľbách v roku 1990, 1992, 1994.¹

POUŽITÉ METÓDY

V geografii volieb existujú rôzne metódy hodnotenia a analýzy priestorovej diferenciácie volebnej podpory politických strán. Každá z metód má svoje prednosti aj nedostatky. Možno použiť rôzne intervaly, podľa ktorých sa priestorové jednotky začlenia do jednotlivých kategórií z hľadiska veľkosti podpory pre danú politickú stranu. Najčastejšie používanými ukazovateľmi sú absolútny a relatívny počet získaných hlasov v jednotlivých regiónoch a v celom štáte. Komparatívnou analýzou týchto ukazovateľov sa špecifikujú regióny, kde majú jednotlivé strany nadpriemernú alebo na druhej strane podpriemernú podporu.

Hlavnou metódou, ktorú sme použili v tejto štúdii je komparatívna analýza relatívnych aj absolútnych ukazovateľov podpory jednotlivých strán (% a počet získaných hlasov). Analýzu sme vykonali na úrovni okresov.

Na stanovenie územia volebnej podpory jednotlivých strán sme použili metódu P. Jehličku a L. Sýkoru (1991). Za územie volebnej podpory politickej strany sú považované podľa tejto metódy regióny (okresy), kde strana získala 50 % (prvú polovicu) z celkového počtu hlasov v daných voľbách. Pre každú stranu a každé voľby sú okresy zoradené zostupne podľa relatívnej hodnoty volebnej podpory. Podľa tohto stĺpca, ktorý vyjadruje pokles intenzity volebnej podpory, sú načítané absolútne počty hlasov až do výšky 50 % z celkového počtu hlasov, ktoré strana získala. Okresy spadajúce do 50 % limitu sme označili ako územia volebnej podpory danej strany a okresy spadajúce do 25 % limitu za jadrá týchto regiónov. Do územia volebnej podpory alebo jeho jadra sme zaradili aj okresy presahujúce 25 % respektíve 50 % hranicu v prípadoch, keď kumulatívny súčet hlasov po započítaní daného okresu bol bližšie k hranici 25 alebo 50 %, než pri jeho nezapočítaní. Ako príklad uvádzame tabuľku KDH z volieb 1994 (Tab. 1).

Nestabilná politická situácia, proces tvorby a kryštalizácie politickej scény za uplynulé obdobie piatich rokov, ako aj podkladové údaje len z troch pluralitných volieb v krátkom časovom rozpätí štyroch rokov sťažujú vytypovanie území stabilnej volebnej podpory jednotlivých strán. Rozpad a transformácia jednotlivých politických subjektov komplikuje hľadanie kontinuity a určovanie nástupníctva po zaniknutých alebo transformovaných subjektoch. Na druhej strane poskytuje daná situácia príležitosť analyzovať odraz zmien v politickej orientácii strán na zmenách v území ich volebnej podpory.

¹Táto štúdia je prepracovanou verziou referátu, ktorý odznel 9.11.1994 na 11. zjazde Slovenskej geografickej spoločnosti v Castej.

Tabuľka č. 1: Volebná podpora KDĽH v parlamentných voľbách 1994

Volby 94		KDĽH					7
		3	4	5	6		
1	2	3	4	5	6	7	
Doľný Kubín	DK	63047	13970	22,2	4,82	4,82	1
Prešov	PO	107747	21673	20,1	7,47	12,29	1
Poprad	PP	79061	15398	19,6	5,31	17,60	1
Stará Ľubovňa	SL	23399	4505	19,3	1,55	19,15	1
Bardejov	BJ	43740	7923	18,1	2,73	21,88	1
Spišská Nova Ves	SN	75342	12504	16,1	4,31	26,19	1
Senica	SE	72549	9822	13,5	3,39	29,58	2
Trnava	TT	129621	16488	12,7	5,69	35,27	2
Vranov nad Topľou	VV	38878	4847	12,5	1,67	36,94	2
Humenné	HN	59257	7336	12,4	2,53	39,47	2
Bratislava	BA	234370	29065	12,4	10,02	49,49	2
Košice-vidiek	KS	52293	6320	12,1	2,18	51,67	3
Košice	KE	115209	13948	12,1	4,81	56,48	3
Trenčín	TN	103020	11119	10,8	3,83	62,49	3
Michalovce	MI	58769	6336	10,8	2,18	58,66	3
Liptovský Mikuláš	LM	76133	7834	10,3	2,70	65,19	3
Žilina	ZA	103119	10438	10,1	3,60	68,79	3
Topoľčany	TO	92713	9392	10,1	3,24	72,03	3
Nitra	NR	117503	11625	9,9	4,01	76,04	3
Bratislava-vidiek	BH	77095	7480	9,7	2,58	78,62	4
Svidník	SV	24795	2248	9,1	0,78	79,40	4
Čadca	CA	64130	5825	9,1	2,01	81,41	4
Považská Bystrica	PX	95061	8049	8,5	2,78	84,19	4
Trebišov	TV	60746	4760	7,8	1,64	85,83	4
Žiar nad Hronom	ZH	54885	3820	7,0	1,32	87,15	4
Zvolen	ZV	72081	4781	6,6	1,65	88,80	4
Banská Bystrica	BB	98260	6531	6,6	2,25	91,05	4
Martin	MT	64141	4097	6,4	1,41	92,46	4
Prievidza	PD	79320	4952	6,3	1,71	94,17	4
Levice	LV	67306	3650	5,4	1,26	95,43	4
Galanta	GA	76563	3046	4,0	1,05	96,48	4
Nové Zámky	NZ	89358	3318	3,7	1,14	97,62	4
Rožňava	RV	47972	1742	3,6	0,60	98,22	4
Lučenec	LC	51454	1796	3,5	0,62	98,84	4
Veľký Krtíš	VK	26072	824	3,2	0,28	99,12	4
Rimavská Sobota	RS	54793	1050	1,9	0,36	99,48	4
Komárno	KN	61943	809	1,3	0,28	99,76	4
Dunajská Streda	DS	63621	666	1,1	0,23	99,99	4

1 - Názov a autoznačka okresu

2 - Platné hlasy v okrese

3 - Absolútny počet získaných hlasov v okrese

4 - Percento získaných hlasov v okrese

5 - Percentuálny podiel okresu na všetkých hlasoch získaných stranou

6 - Kumulovaný súčet

7 - Kategória

Analýzu komplikuje navyše rozpad bývalej česko - slovenskej federácie a vznik samostatného štátu. Postoj jednotlivých strán ku tejto otázke bol totiž rozhodujúci pri volebných preferenciách vo voľbách v roku 1992. Táto skutočnosť má zároveň určitý vplyv aj na porovnateľnosť výsledkov volieb v rokoch 1990, 1992 na jednej strane a 1994 na druhej. Kým totiž v prvých dvoch voľbách mali občania možnosť voliť jednu, dve alebo až tri strany, nakoľko sa volili poslanci do dvoch snemovní Federálneho zhromaždenia a do Národnej rady, v posledných voľbách v roku 1994 sa museli rozhodnúť len pre jednu stranu. Vplyv tejto skutočnosti na volebné výsledky však nie je možné vyšpecifikovať.

Databáza výsledkov volieb bola spracovaná v programe FoxPro a mapy boli vykreslené na počítači s použitím softwaru ArcView

ANALÝZA STABILITY ÚZEMIA VOLEBNEJ PODPORY

Z 18 politických strán a koalícií, ktoré kandidovali v posledných parlamentných voľbách v roku 1994, sme vybrali päť najvýznamnejších subjektov, ktoré majú zastúpenie v parlamente a zúčastnili sa aspoň dvoch volieb. Analyzovali sme územia volebnej podpory Hnutia za demokratické Slovensko (HZDS), Spoločnej volby (SV) (SDL v 1992, KSS v 1990), Kresťansko - demokratického hnutia (KDH), Maďarskej koalície (MK) (ESWS - MKDH v 1990 a 1992) a Slovenskej národnej strany (SNS). Prehľadné výsledky ich percentuálnej podpory podľa okresov v jednotlivých voľbách sú uvedené v tabuľke 2.

Len dve strany z uvedených piatich (KDH a SNS) možno bez problémov identifikovať vo všetkých troch voľbách. Napriek tomu, že sa od týchto subjektov v procese kryštalizácie politickej scény odčlenili ich časti, v roku 1992 Slovenské kresťansko-demokratické hnutie (SKDH) od KDH a v roku 1994 Národnodemokratická strana - Nová alternatíva (NDS - NOA) od SNS, kontinuita týchto subjektov je nesporná. V prípade ostatných troch subjektov je situácia komplikovaná uzatváraním nových volebných koalícií vo voľbách roku 1994. Mnohé malé subjekty, ktoré pri voľbách v roku 1992 nepresiahli hranicu 5 % potrebnú na vstup do parlamentu, uzavreli koalíciu s veľkým parlamentným subjektom. Výsledky týchto strán (RSS - Roľníckej strany Slovenska, SDSS - Sociálnodemokratickej strany Slovenska, HP - Hnutia poľnohospodárov, SZS - Strany zelených na Slovensku, MOS - Maďarskej občianskej strany) v rokoch 1992 prípadne 1990 sme pri komparácii s územím volebnej podpory koalície, v ktorej vystupovali v roku 1994, nebrali do úvahy.

Najkomplikovanejšia situácia vznikla v prípade Spoločnej volby (SV), ktorej výsledky sme porovnávali s výsledkami Strany demokratickej ľavice (SDL) v roku 1992 a Komunistickej strany Slovenska (KSS) v roku 1990, nakoľko SDL deklaruje svoju právnu kontinuitu s bývalou KSS. Vo voľbách v roku 1994 však opäť vystupoval aj politický subjekt KSS, ktorý získal 2,72 % hlasov a vznikol zlúčením dvoch odštiepených častí pôvodnej KSS po jej transformácii na SDL.

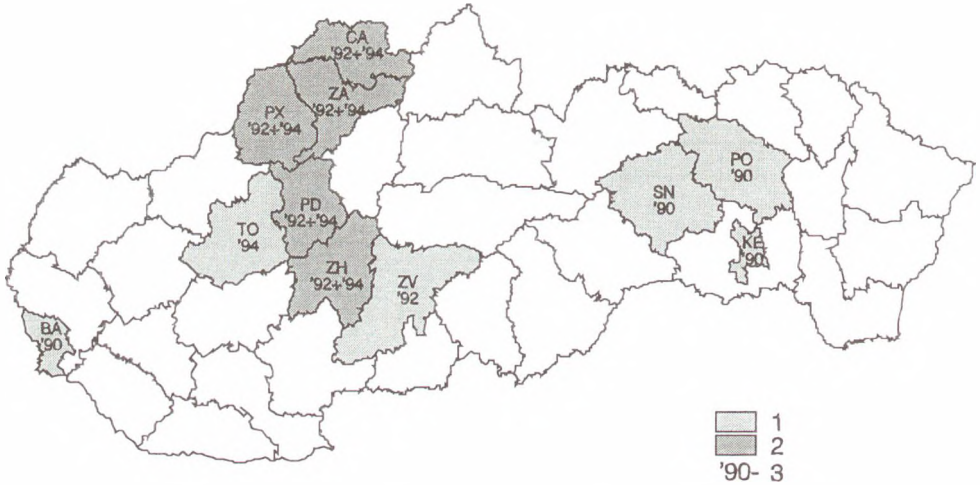
ÚZEMIE VOLEBNEJ PODPORY HZDS

Analyzovať územie volebnej podpory v súčasnosti najsilnejšieho politického subjektu na slovenskej politickej scéne - HZDS, je možné len na základe výsledkov dvoch posledných volieb v rokoch 1992 a 1994. Napriek tomu, že HZDS, podobne ako VPN v roku 1990 predstavuje širokospektrálne hnutie, je obtiažne hľadať medzi

Okresy		Voľby 90					Voľby 92					Voľby 94				
		VPN	KDH	KSS (SDL)	SNS	ESWS (MK)	HZDS	KDH	SDL	SNS	ESWS (MK)	HZDS	KDH	SV	SNS	MK
Banská Bystrica	BB	33,80	13,00	16,30	19,40	0,20	50,92	4,99	15,07	8,20	0,13	41,60	6,60	10,70	5,90	0,20
Bardejov	BJ	33,50	29,80	13,40	5,30	0,40	27,50	18,17	21,84	4,26	0,05	32,30	18,10	13,10	3,10	0,10
Bratislava	BA	38,30	11,70	14,90	17,60	2,30	30,05	6,75	14,38	17,43	2,39	25,40	12,40	13,90	9,10	3,40
Bratislava-vidiek	BH	29,90	17,40	10,40	20,60	5,20	40,48	7,67	10,75	13,74	5,02	37,70	9,70	10,40	7,50	6,30
Čadca	CA	24,40	30,70	6,30	28,90	0,00	61,26	9,95	7,41	6,82	0,00	57,70	9,10	4,90	7,80	0,00
Dolný Kubín	DK	20,90	44,20	7,20	17,70	0,00	43,88	19,61	6,88	9,50	0,02	38,60	22,20	6,00	8,70	0,00
Dunajská Streda	DS	15,70	1,30	7,30	1,10	68,40	3,32	0,87	5,38	0,80	57,77	2,90	1,10	4,60	0,70	83,20
Galanta	GA	21,50	8,80	12,50	9,20	34,20	24,71	3,98	9,62	5,57	29,77	21,50	4,00	7,70	3,90	42,10
Humenné	HN	28,40	29,20	19,00	3,40	0,90	35,81	13,00	26,20	3,58	0,07	37,70	12,40	10,70	2,90	0,10
Komárno	KN	13,80	1,90	8,40	1,50	64,30	7,01	1,17	6,57	2,50	54,23	7,00	1,30	6,30	2,00	71,00
Košice	KE	43,70	12,90	15,10	5,20	3,70	20,82	9,10	21,29	4,86	3,56	18,70	12,10	15,90	3,20	4,70
Košice-vidiek	KS	36,40	21,50	9,00	2,30	14,60	21,18	11,86	15,63	2,27	14,28	20,50	12,10	11,70	2,10	16,80
Levice	LV	21,50	12,70	13,80	9,70	26,30	24,57	5,62	15,18	6,69	22,96	24,80	5,40	11,60	4,70	29,60
Liptovský Mikuláš	LM	34,70	19,30	15,00	17,00	0,20	48,74	8,73	14,41	7,43	0,06	42,70	10,30	10,60	5,30	0,20
Lučenec	LC	30,20	8,80	16,70	9,10	16,70	41,94	2,56	11,86	4,53	12,63	32,60	3,50	9,10	4,80	19,00
Martin	MT	28,40	11,40	17,70	20,10	0,20	51,82	5,09	14,77	6,92	0,09	38,40	6,40	12,50	4,80	0,20
Michalovce	MI	36,10	21,60	16,70	4,70	0,60	36,57	9,78	24,92	3,77	0,54	41,60	10,80	13,20	2,80	0,60
Nitra	NR	25,90	23,00	13,00	18,90	4,80	41,75	9,35	13,27	11,71	5,45	44,10	9,90	8,50	6,80	6,10
Nové Zámky	NZ	19,10	10,50	12,70	11,50	34,10	21,85	4,42	11,30	7,44	30,19	24,00	3,70	8,70	4,90	39,90
Poprad	PP	35,50	28,20	11,90	7,50	0,20	28,89	17,18	18,79	6,17	0,14	27,70	19,50	11,20	3,70	0,20
Považská Bystrica	PX	21,90	26,60	10,10	31,20	0,00	57,22	8,07	8,90	9,31	0,02	54,40	8,50	6,90	8,60	0,10
Prešov	PO	38,80	30,30	11,20	4,20	0,40	29,83	18,54	18,86	3,87	0,08	28,10	20,10	12,00	5,60	0,20
Prievidza	PD	28,60	19,00	13,40	24,70	0,00	56,76	5,89	12,56	10,49	0,07	51,00	6,30	9,00	7,50	0,20
Rimavská Sobota	RS	20,60	5,20	15,80	5,80	35,10	26,69	1,45	12,94	3,45	30,05	18,80	1,90	9,90	2,60	41,00
Rožňava	RV	27,40	4,70	24,60	4,30	20,10	19,57	2,73	26,29	4,39	19,14	18,10	3,60	15,60	3,10	23,00
Senica	SE	32,00	21,60	13,20	9,30	0,10	37,59	11,81	14,67	5,11	0,03	33,50	13,50	15,40	4,10	0,10
Spišská Nová Ves	SN	37,10	25,60	14,50	6,90	0,10	32,51	15,61	21,08	5,57	0,06	32,50	16,10	11,50	3,30	0,10
Stará Ľubovňa	SL	26,50	39,50	12,10	7,00	0,80	29,16	21,03	21,63	2,71	0,08	33,60	19,30	15,00	1,90	0,10
Svidník	SV	34,50	19,10	22,80	2,30	1,30	36,68	7,91	29,18	2,97	0,04	45,40	9,10	10,20	2,00	0,10
Topoľčany	TO	25,50	27,70	13,60	18,70	0,10	48,59	9,74	14,51	11,28	0,03	54,00	10,10	8,80	7,90	0,10
Trebišov	TV	25,70	14,30	13,40	2,20	29,40	21,52	6,16	18,75	1,99	27,34	20,50	7,80	12,40	1,50	34,10
Trenčín	TN	29,00	24,60	13,10	16,40	0,10	43,22	10,75	14,43	10,14	0,05	45,70	10,80	10,40	6,10	0,10
Trnava	TT	26,00	25,30	11,80	22,40	0,10	44,21	11,87	12,92	12,39	0,08	43,30	12,70	10,00	7,80	0,20
Veľký Krtíš	VK	22,80	8,80	15,10	6,20	24,90	35,80	2,24	12,47	2,75	25,18	26,30	3,20	11,60	2,40	29,00
Vranov nad Topľou	VV	34,10	25,30	15,90	5,00	0,20	36,32	13,84	23,65	3,40	0,03	41,10	12,50	9,50	2,40	0,10
Zvolen	ZV	30,30	19,70	15,90	14,20	0,20	56,23	5,41	12,58	7,29	0,16	48,10	6,60	9,60	6,00	0,30
Žiar nad Hronom	ZH	24,50	19,80	13,60	27,00	0,80	58,88	5,45	11,07	9,11	0,10	52,20	7,00	6,80	6,90	0,10
Žilina	ZA	23,80	25,80	9,90	30,20	0,10	54,31	9,24	9,22	10,26	0,02	50,30	10,10	6,90	9,00	0,10

nimi kontinuitu. Aj pri analýze stability územia volebnej podpory (Obr. 1) sa ukazuje, že jadro územia volebnej podpory VPN v roku 1990, z ktorej HZDS vzniklo, tvorili okresy (Košice a Bratislava mesto spolu s Prešovom a Spišskou Novou Vsou), ktoré neboli a nie sú v území volebnej podpory HZDS. S určitou rezervou možno skôr hľadať kontinuitu medzi VPN v roku 1990, ODÚ v roku 1992 a DÚ v roku 1994, ktoré mali jadro svojho územia volebnej podpory tiež vo veľkomestách Bratislava a Košice.

Územie volebnej podpory (ÚVP) HZDS, najmä jeho jadro sa vyznačuje veľkou priestorovou stabilitou a kompaktnosťou (Obr. 1). V oboch voľbách patrili do jadra

Obr. 1. Stabilita územia volebnej podpory HZDS (VPN) vo voľbách do SNR a NR SR v rokoch 1990, 1992 a 1994.
1 - jadro v jednom roku, 2 - jadro v dvoch rokoch, 3 - rok, v ktorom bol okres jadrom.

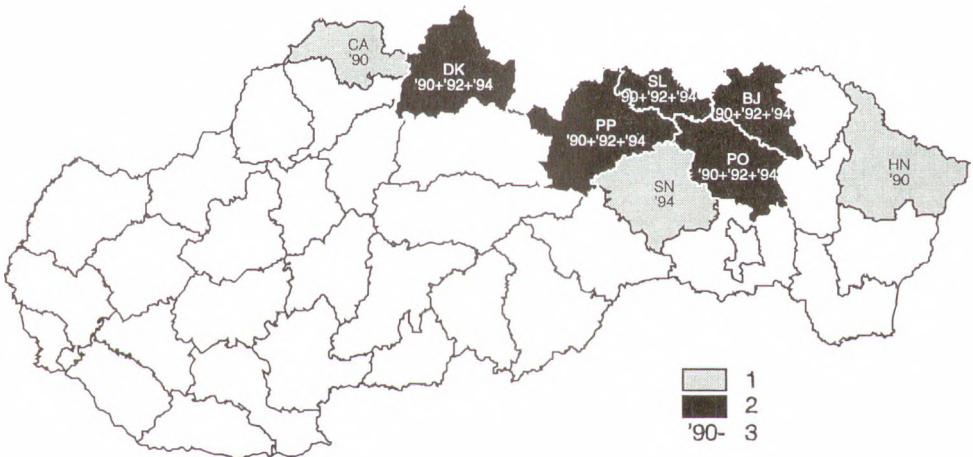
okresy Čadca, Žilina, Považská Bystrica, Prievidza a Žiar nad Hronom. V roku 1992 patrili ešte do jadra aj okres Zvolen a v roku 1994 okres Topoľčany. V uvedených okresoch, ktoré patrili do jadra ÚVP v roku 1994 dosiahlo HZDS zároveň aj absolútnu väčšinu - vyše 50 % platných hlasov. Tieto okresy možno považovať za stabilné územie volebnej podpory HZDS. Sú to okrem okresu Čadca väčšinou výrazne industrializované okresy so závodmi strojárskoho, baníckeho, energetického a hutníckeho priemyslu postihnuté hospodárskou recesiou. Veľká časť produktívneho obyvateľstva okresu Čadca je tiež zamestnaná v týchto odvetviach priemyslu na Ostravsku.

Periféria ÚVP, kde získal tento subjekt do 50 % všetkých svojich hlasov priestorovo obaluje jadro. Kým v roku 1992 bola tvorená hlavne stredoslovenskými okresmi (Martin, Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Banská Bystrica) a dvoma okresmi Západoslovenského volebného kraja (Topoľčany a Trnava), v roku 1994 sa periféria ÚVP presunula na západ od jadra, kde ku okresu Trnava pribudli okresy Nitra a Trenčín a na východ od jadra ÚVP ostal len okres Liptovský Mikuláš a Zvolen, ktorý vypadol z jadra ÚVP.

ÚZEMIE VOLEBNEJ PODPORY KDH

V politologických analýzach sa KDH popri maďarských stranách javí ako najstabilnejší politický subjekt na slovenskej politickej scéne. Táto stabilita sa prejavuje aj v stabilite územia volebnej podpory a jeho jadra. Až päť okresov východného a severného Slovenska - Prešov, Poprad, Bardejov, Stará Ľubovňa a Dolný Kubín patrilo počas všetkých troch volieb do jadra územia volebnej podpory tohto hnutia (Obr. 2). V prvých voľbách v roku 1990, kde bolo KDH v hľadiska zisku hlasov najúspešnejšie, patrili ešte do jadra aj okresy Čadca a Humenné. V roku 1994 pribudol do jadra okres Spišská Nová Ves, ktorý bol v predchádzajúcich dvoch voľbách súčasťou periférie územia volebnej podpory.

Väčšie zmeny nastali v periférii ÚVP. Jej stabilnou súčasťou bol okrem spomenutých okresov Humenné a Spišská Nová Ves, ktoré sa dostali v jednom volebnom období aj do jadra, počas všetkých troch volieb okres Vranov. Vo voľbách v roku 1992 vypadol z jadra ÚVP okres Čadca a z jeho periférie okresy Žilina, Považská Bystrica a Topoľčany a pribudli okresy Senica, Trnava a Trenčín. Túto zmenu spôsobil pravdepodobne jasný postoj KDH za zachovanie federácie. V okresoch, ktoré vypadli z ÚVP získali v roku 1992 pozície SKDH a HZDS, ktoré boli za voľnejšie zväzky s Českou republikou. V roku 1994 pribudla do ÚVP Bratislava - mesto pravdepodobne aj v dôsledku koalície s časťou občianskej pravice so Stálou konferenciou občianskeho inštitútu (SKOI).

Obr. 2. Stabilita územia volebnej podpory KDH vo voľbách do SNR a NR SR v rokoch 1990, 1992 a 1994.

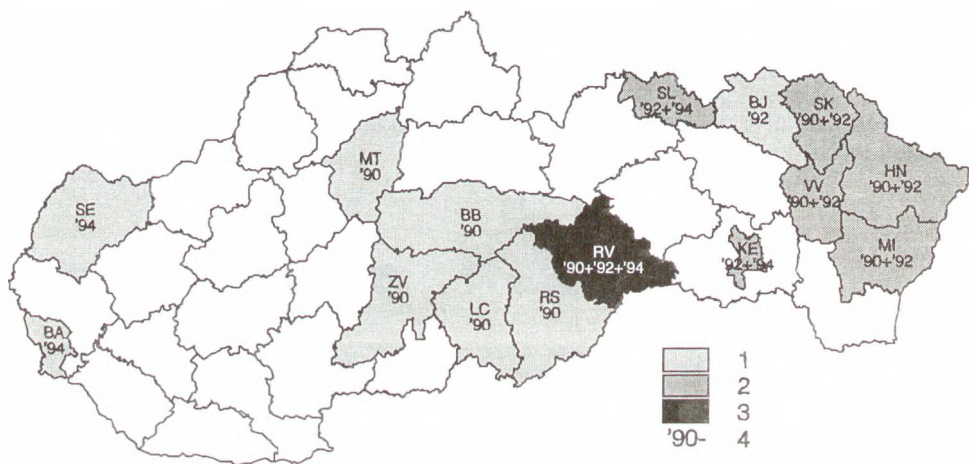
1 - jadro v jednom roku, 2 - jadro v troch rokoch, 3 - rok, v ktorom bol okres jadrom.

ÚZEMIE VOLEBNEJ PODPORY SV (SDL, KSS)

Najväčšou ideologickou, organizačnou aj programovou transformáciou prešla v uplynulom období po roku 1989 bývalá vševládna Komunistická strana Slovenska. Táto transformácia sa viditeľne prejavila aj v zmene teritória podpory tejto strany. V roku 1990 vstupovala do volieb ešte pôvodná KSS síce oslabená a s novým reformným vedením, ale stále s marxisticko - leninskou ideológiou a s členskou základňou

hlásiacou sa k ideálom socializmu. Svoju podporu našla táto strana v dvoch rozsiahlych jadrách (Obr. 3). Stredoslovenské jadro tvorilo šesť okresov - Martin, Banská Bystrica, Zvolen, Lučenec, Rimavská Sobota a Rožňava, ku ktorému sa pripájala periféria ÚVP tvorená tiež šiestimi okresmi (Liptovský Mikuláš, Ziar nad Hronom, Levice, Veľký Krtíš, Spišská Nová Ves a Košice - mesto). Menšie východoslovenské jadro tvorili štyri okresy - Svidník, Humenné, Vranov a Michalovce. Priestorovo izolovanou súčasťou ÚVP bol okres Bratislava - mesto. Skutočnosť, že do územia volebnej podpory KSS patrilo v roku 1990 až 17 okresov je odrazom relatívne rovnomernej podpory tejto strany na celom území Slovenska.

Ďalšia profilácia tejto strany pokračovala sociálnodemokratickým smerom a v roku 1991 sa premenovala na Stranu demokratickej ľavice. Ortodoxní marxleninisti sa od tejto strany odčlenili a vytvorili dve malé komunistické strany (KSS'91 a Zväz komunistov Slovenska). Tieto tri strany vystupovali aj vo voľbách v roku 1992. Reformne orientovaná SDL v nej stratila stredoslovenské jadro bývalej KSS, z ktoré-

Obr. 3. Stabilita územia volebnej podpory SV (KSS, SDL) vo voľbách do SNR a NR SR v rokoch 1990, 1992 a 1994.

- 1 - jadro v jednom roku, 2 - jadro v dvoch rokoch, 3 - jadro v troch rokoch, 4 - rok, v ktorom bol okres jadrom.

ho ostal len okres Rožňava a okresy Banská Bystrica a Martin prešli do periférie územia volebnej podpory. Výrazné jadro územia volebnej podpory sa utvorilo na východe republiky, kde ku pôvodným štyrom okresom z roku 1990 pribudli okresy Bardejov a Stará Ľubovňa a z periférie do jadra sa presunul aj okres Košice - mesto. Do územia volebnej podpory pribudli aj zvyšné okresy bývalého Východoslovenského kraja (Poprad, Prešov, Košice - vidiek, Trebišov) a zotrval tam okres Spišská Nová Ves. Prvú polovicu svojich hlasov získala teda v roku 1992 SDL vo výrazne kompaktnom a rozsiahlom území volebnej podpory zahŕňajúcom celé územie Východoslovenského kraja (13 okresov) a okresy Martin, Banská Bystrica a Levice.

Sociálnodemokratická orientácia SDL sa v ďalšom vývoji posilnila. SDL sa stala pozorovateľom v Socialistickej internacionále a vo voľbách v roku 1994 vystupovala

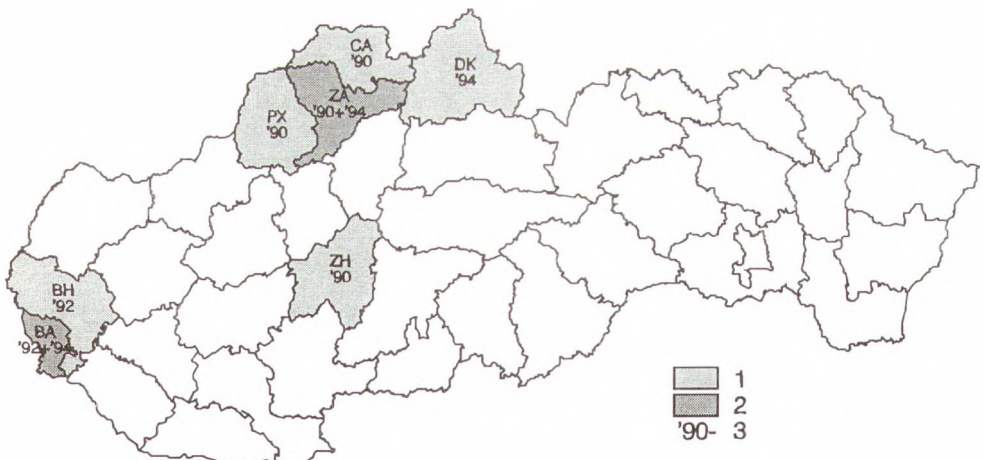
v koalícii Spoločná voľba spolu so Sociálnodemokratickou stranou Slovenska (SDSS), Stranou zelených a Hnutím poľnohospodárov. Tento ďalší posun smerom do centra politického spektra sa prejavil absolútnym poklesom voličskej základne a odchodom ďalšej časti voličov ku novovzniknutému subjektu - Združeniu robotníkov Slovenska (ZRS) a k opäť existujúcej KSS. Táto transformácia sa prejavila aj teritoriálne. Jadro územia volebnej podpory sa rozpadlo na päť samostatných priestorovo nesúvisiacich jednotiek. Patrí do neho stále okres Rožňava, dve "veľkomestské" okresy Bratislava - mesto a Košice - mesto a ďalej Stará Lubovňa a Senica. Okresy Svidník, Vranov a Humenné, ktoré boli v predchádzajúcich voľbách v jadre, úplne vypadli v roku 1994 z ÚVP. Ostatné okresy Východoslovenského volebného kraja ostali súčasťou periferie ÚVP. Práve v týchto okresoch východného Slovenska získal svoje územie volebnej podpory novovzniknutý politický subjekt - ZRS.

Špecifický je prípad okresu Rožňava, ktorý ako jediný môžeme považovať za stabilné územie volebnej podpory tejto strany. Vo všetkých slobodných voľbách aj v bývalej ČSR od roku 1918 víťazili v tomto okrese komunisti. Voličský potenciál robotníckych a komunistických strán je v tomto regióne taký silný, že popri Spoločnej voľbe (15,63 %), tu získalo najviac hlasov ZRS (13,10 %) a vyše 5 % získala aj KSS.

Územie volebnej podpory SV (SDL) bolo v sledovaných rokoch najmenej stabilné. Výrazným trendom je presun podpory tejto strany v súvislosti s jej sociálnodemokratickou orientáciou z vidieckych okresov severovýchodného Slovenska do veľkomestských centier Košíc a Bratislavy. Pravdepodobne to súvisí aj so zmenou sociálnej skladby voličov, kde inteligencia začína mať popri robotníkoch výraznejší podiel.

ÚZEMIE VOLEBNEJ PODPORY SNS

Menej stabilné bolo v sledovanom období aj územie volebnej podpory SNS. Popri určitej transformácii tejto strany, súvisela táto nestabilita aj s naplnením hlav-

Obr. 4. Stabilita územia volebnej podpory SNS vo voľbách do SNR a NR SR v rokoch 1990, 1992 a 1994.

1 - jadro v jednom roku, 2 - jadro v dvoch rokoch, 3 - rok, v ktorom bol okres jadrom.

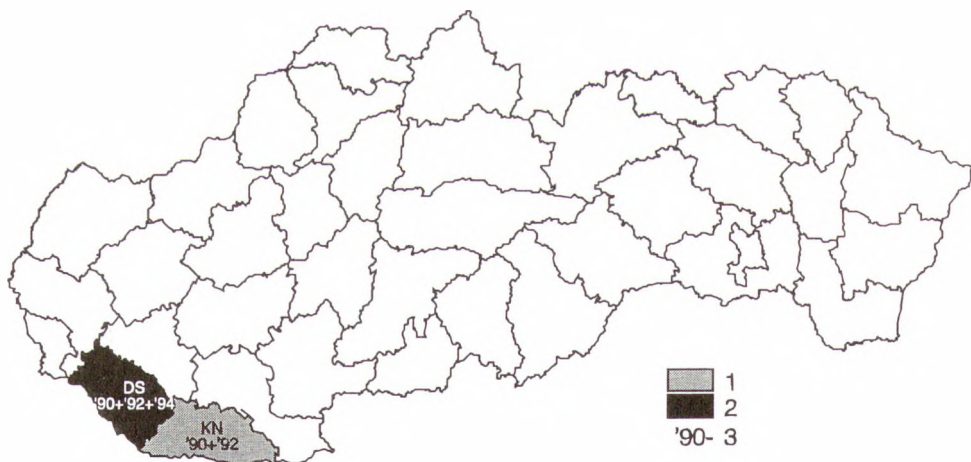
ného bodu volebného programu tejto strany, vznikom samostatnej Slovenskej republiky.

V roku 1990 tvorilo ÚVP tejto strany výrazný klin siahajúci zo severného Slovenska do jeho stredu od okresu Čadca až po okres Žiar nad Hronom (Obr. č. 4). Jadro tvorili okresy Čadca, Žilina, Považská Bystrica a Žiar nad Hronom a perifériu ÚVP tvorili tri okresy na strednom Slovensku - Prievidza, Martin a Banská Bystrica a dve na západnom Slovensku - Bratislava - vidiek a Tmava.

V roku 1992 sa jadro ÚVP zúžilo a presunulo sa do metropolitného regiónu dvoch bratislavských okresov. Perifériu ÚVP tvoril pás piatich okresov tiahnuci sa od tohto jadra až po okres Žilina. Ďalšími štyrmi článkami tohto reťazca, kde získalo SNS 50 % svojich hlasov boli okresy Tmava, Nitra, Topoľčany a Prievidza. Tento pás okresov tvoriacich ÚVP siahajúci od Bratislavy až na severné Slovensko sa zachoval aj vo voľbách v roku 1994. Oslabilo sa jadro na juhozápadnom Slovensku, kde ostala len Bratislava - mesto a opäť vzniklo jadro na severe Slovenska, kde ku okresu Žilina pribudol okres Dolný Kubín a do ÚVP SNS sa vrátili jadrové okresy z roku 1990 - Čadca a Považská Bystrica. Za stabilné územie volebnej podpory tejto strany možno považovať okresy Bratislava - mesto a Žilina, ktoré boli dvakrát v jeho jadre. Presun jadra v roku 1992 do Bratislavy možno vysvetliť tým, že naplnenie volebného programu strany, vznik samostatného Slovenska, čo bolo kľúčovou otázkou týchto volieb, ponúkal nové možnosti zamestnania a podnikania práve voličom v budúcom hlavnom meste samostatného štátu.

ÚZEMIE VOLEBNEJ PODPORY STRÁN MAĎARSKEJ KOALÍCIE

Keďže voličská základňa troch strán maďarskej koalície je tvorená na národnostnom základe, je veľmi stabilná z početného aj priestorového aspektu. Hranicu podpory týchto strán možno takmer identicky viesť s hranicou maďarského osídlenia na južnom Slovensku. V hierarchickej rovine na úrovni okresov, na ktorej sme túto

Obr. 5. Stabilita územia volebnej podpory MK (ESWS) vo voľbách do SNR a NR SR v rokoch 1990, 1992 a 1994.

1 - jadro v dvoch rokoch, 2 - jadro v troch rokoch, 3 - rok, v ktorom bol okres jadrom.

analýzu prevádzali vystupujú ako územie volebnej podpory okresy, kde je maďarská menšina najpočetnejšia. Jadro tohto územia tvoria počas všetkých troch (respektíve dvoch) volieb okresy Dunajská Streda a Komárno (Obr. 5). Komárno bolo aj v roku 1994 na druhom mieste, ale na základe zvolenej metódy vypadlo z jadra, nakoľko kumulatívny súčet po jeho pripočítaní tvoril už 33 % všetkých hlasov, čo bolo ďalej od hranice 25 % ako 18 % pre samotnú Dunajskú Stredu. Do periférie ÚVP patril stabilne okres Rimavská Sobota, dvakrát okres Galanta a raz Nové Zámky.

ZÁVER

Na základe vykonanej analýzy môžeme konštatovať, že možno sledovať dosť výraznú priestorovú diferenciáciu území volebnej podpory jednotlivých strán na Slovensku. Na príklade SDL ale aj SNS možno demonštrovať vzťah medzi orientáciou a programom strany a územím volebnej podpory. Jednotlivé politické subjekty si vytvárajú svoje územia volebnej podpory.

Z hľadiska teritoriálnej diferenciácie podpory jednotlivých strán možno na Slovensku vyčleniť tri makroregióny. Najvýraznejšie je vyčlenený južný región, kde majú svoje územie podpory strany maďarskej koalície. Mimo južných okresov je ich podpora nulová.

Zvyšok Slovenska je rozčlenený na dva makroregióny osou tiahnoucou sa v smere severo - južnom po západnej hranici okresov Dolný Kubín, Martin, Banská Bystrica a Zvolen. Na západ od tejto hranice sú jadrá území volebnej podpory HZDS a SNS, kým v okresoch na východ od tejto hranice je podpora týchto strán výrazne nižšia. Svoje územie volebnej podpory tu nachádzajú hlavne komunistické a robotnícke strany rôzneho typu, najmä na strednom Slovensku a KDĽ na východnom a severnom Slovensku. Podpora týchto strán na západ od tejto hranice je relatívne malá.

Uvedomujeme si, že zvolená metóda analýzy území volebnej podpory má svoje nedostatky. Na úrovni okresov sa totiž stierajú určité diferencie v regiónoch podpory, ktoré môžu zahŕňať časti jednotlivých okresov a môžu presahovať okresné hranice. Detailnejšie je preto potrebné po získaní výsledkov analyzovať podporu jednotlivých strán na úrovni obcí.

Vykonaná analýza mala za cieľ vyšpecifikovať územia volebnej podpory jednotlivých politických strán a ich stabilitu. Výsledok analýzy má preto deskriptívny charakter. V ďalších štúdiách a analýzach by sme sa chceli pokúsiť na základe komparácie s údajmi o demografickej, sociálnej, vzdelanostnej štruktúre obyvateľstva, údajov zo sociologických výskumov a na základe historických a politologických analýz hľadať príčiny súčasnej priestorovej diferenciácie podpory jednotlivých politických strán na Slovensku a analyzovať jej zmeny.

LITERATÚRA

- BLAŽEK, J., KOSTELECKÝ, T. (1991). Geografická analýza výsledkov parlamentných volieb v roce 1990. *Sborník České geografické společnosti*, 96, 1 - 14.
- BRUNN, S.D., VLČKOVÁ, V. (1994). Parties, candidates and competitive regions in the 1992 Slovak National Council elections. *Geografický časopis*, 46, 231-246
- JEHLÍČKA, P., SÝKORA, L. (1991). Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920 - 1990). *Sborník České geografické společnosti*, 96, 81 - 95.

- JEHLIČKA, P., KOSTELECKÝ, T., SÝKORA, L. (1993). Czechoslovak parliamentary elections 1990. Old patterns, new trends and lots of surprises. In O'Loughlin, J., Van der Wusten, H., eds. *The new political geography of Eastern Europe*. London (Belhaven Press), New York (John Wiley and Halstead Press), pp. 235-255.
- MARIOT, P. (1991). Priestorové hodnotenie výsledkov volieb do Slovenskej národnej rady (jún 1990). *Geografický časopis*, 43, 231 - 249.
- MARIOT, P. (1993). Die Wahlen in dem Slowakischen Nationalrat in den Jahren 1990 und 1992. *Geographische Zeitschrift*, 81, 82 - 97.
- VLČKOVÁ, V. (1995). *Geografické aspekty výsledkov volieb do SNR a Národnej rady SR (1990, 1992, 1994)*. Bratislava (Elita).

Juraj Baráth, Ján Szóllósz, Peter Černák

REGIONAL STABILITY OF ELECTORAL SUPPORT OF CHOSEN POLITICAL PARTIES (BASED IN THE 1990, 1992 AND 1993 ELECTIONS)

There were held three parliamentary elections in Slovakia in four years time. The problem of regional stability of electoral support in unstable political situation became very interesting. We tried to specify the regions of support of main political parties and to evaluate their stability.

The main method we have used is comparative analysis of relative and absolute characteristics of electoral support of specific political party (absolute number of ballots and relative share in total number of ballots in electoral districts). We have used for setting the region of political-party support the method of Jehlička and Sýkora (1991). The analysis unwinds from the intensity of electoral support for individual parties according to districts. We have made for each party and each election a table, where the districts are placed in descending order according to relative support. As an example figures the Table 1. Areas, which represent the concentration of 50 % from the total number of votes, are regions of support for political party and their parts up to concentration of 25 % represent the core of these regions. Regions, where an individual party had the electoral support defined by the above mentioned way in all elections observed, we have considered as regions of its stable support.

Unstable political scene, the ongoing process of creation of political subjects and the data available only from short period of four years have made the specification of regions of stable support very difficult. Transformation, splitting and unification of political subjects between elections complicated the determination of successors or political continuity of parties and movements.

We have analysed five most important from 18 parties and coalitions which ran in the last elections in 1994. They should enter the parliament and run in at least two elections. Their relative support in elections by districts is in Table 2.

Three parties and coalitions had very stable cores of their regions of support. Movement for the Democratic Slovakia (HZDS) have found its strongholds in five districts in middle Slovakia (Fig. 1), Christian Democratic Movement (KDH) had its base in all three elections in five districts in the north and east of Slovakia (Fig. 2) and Hungarian Coalition (MK) had its stable supporters in southern districts inhabited by Hungarian minority (Fig. 5).

On the other side the Party of the Democratic Left (SDL), former ruling Communist Party had the most unstable region of support. Only in one district (Rožňava) has found this party stable support (Fig. 3). Regional instability of support is a spatial expression of great ideological transformation of this party from totalitarian marxist to social democratic orientation.

The region of support of Slovak National Party (SNS) was concentrated in two cores (Fig. 4). It has also changed in dependence on fulfilling its main program goal - the creation of the independent Slovak Republic.

We can conclude on the base of results of analysis, that on the territory of Slovakia we can identify emerging spatial differentiation of electoral support of political parties. Most of significant parties create their stable regions of support. The stability of regional support shows strong

correlation to the stability of program and ideological orientation of political party.

Table 1: Electoral support of KDH in 1994 parliamentary elections. 1 - district, code of district, 2 - Valid votes in district, 3 - total number of gained votes in district, 4 - % of gained votes in district, 5 - % share of district in total gained votes by party, 6 - cumulative sum, 7 - category.

Table 2: Results of selected parties in parliamentary elections 1990, 1992, 1994 (%). VPN - Public Against Violence, KDH - Christian Democratic Movement, KSS - Slovak Communist Party, SDL - Party of the Democratic Left, SNS - Slovak National Party, ESWS - Coexistence and Hungarian Christian Democratic Movement, MK - Hungarian Coalition, SV - Coalition "The Common Choice".

Figure 1: Region of stable electoral support of HZDS (VPN). Legend to Fig 1 and 4: 1 - core of the region of electoral support in one election, 2 - core of the region of electoral support in two elections, 3 - year of election in which the district was in core.

Figure 2: Region of stable electoral support of KDH. 1 - core of the region of electoral support in one election, 2 - core of the region of electoral support in three elections, 3 - year of election in which the district was in core.

Figure 3: Region of stable electoral support of SV (KSS, SDL). 1 - core of the region of electoral support in one election, 2 - core of the region of electoral support in two elections, 3 - core of the region of electoral support in three elections, 4 - year of election in which the district was in core.

Figure 4: Region of stable electoral support of SNS.

Figure 5: Region of stable electoral support of MK (ESWS). 1 - core of the region of electoral support in two elections, 2 - core of the region of electoral support in three elections, 3 - year of election in which the district was in core.

Translated by the authors